

Odvětvové principy civilního procesu

Právo na spravedlivý proces

Přednáška dne 21.9.2016

Radim Chalupa

Při zpracování bylo využito přednášky JUDr. Ing. Radovana Dávida, Ph.D.

Obsah přednášky

- Odvětvové principy civilního procesu
- Právo na spravedlivý proces

Odvětvové principy civilního procesu

Výčet principů

- Dispoziční x oficiality
- Projednací x vyšetřovací
- Kontradiktornosti
- Arbitrárního pořádku x koncentrační
- Volného hodnocení důkazů
- Materiální pravdy
- Ústnosti a veřejnosti
- Přímosti

Dispoziční princip

- Princip sporného řízení – vyjadřuje, že procesní iniciativa leží na účastnících
- Účastníci mohou svými úkony tzv. disponovat, tj. nakládat s řízením a jeho předmětem
- Dispozice řízením
  - Žaloba, zpětvzetí žaloby
- Dispozice předmětem řízení
  - Změna žaloby, vzájemná žaloba, soudní smír

Princip oficiality

- Princip typický pro nesporné řízení
  - výjimky
- Procesní iniciativa neleží na účastnících
- Soud typicky může zahájit řízení i bez návrhu, stejně pak určuje i předmět řízení
  - podněty

Princip projednací

- Typický pro řízení sporné
- Účastníci řízení, resp. procesní strany jsou povinni tvrdit rozhodné skutečnosti a na podporu těchto tvrzení navrhnout důkazy
  - Jde o povinnost tvrzení a povinnost důkazní
- S tím jsou spojena břemena tvrzení a břemena důkazní
  - Odlišení

Princip vyšetřovací

- Typický pro řízení nesporné
  - Výjimky
  - § 120 odst. 2 OSŘ
- Odpovědnost za zjištění skutkového stavu zde leží nikoliv na účastnících, nýbrž na soudu
- Odlišení od principu projednacího

Princip kontradiktornosti

- V první řadě představuje procesní postavení účastníků sporného řízení
  - Contra = Proti
- Rovněž však určuje, že účastníci mají právo se vyjádřit ke všem návrhům, tvrzeným skutečnostem i důkazům

Princip arbitrárního pořádku, princip koncentrační

- Princip arbitrárního pořádku = také princip jednotnosti řízení
  - Soudní řízení není rozděleno na samostatné úseky (ve smyslu činění procesních úkonů), nýbrž tvoří jeden celek
- Princip koncentrační
  - Procesní úkony je učinit v rámci jednotlivých úseků řízení, v opačném případě k nim nebude přihlédnuto
  - Projevy principu v OSŘ

Princip volného hodnocení důkazů

- Právní řád nikde nepředepisuje, jakou má důkazní prostředek důkazní sílu
- § 132 OSŘ
  - Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.
- Princip legální důkazní teorie
  - Právní řád přesně stanovuje důkazní sílu jednotlivých důkazních prostředků

Princip materiální pravdy

- Materiální pravda
  - Spojována s arbitrárním pořádkem, volným hodnocením důkazů i s principem vyšetřovacím
  - Lze vymezit rovněž jako povinnost soudu rozhodovat na základě skutečného stavu věci
- Princip formální pravdy
  - Spojován s legálním pořádkem či legální důkazní teorií
- (Rozsudek pro zmeškání)

Princip ústnosti

- Princip ústnosti
  - Typický pro římské právo
  - Váhu má pouze to, co bylo předneseno ústně před soudem
- Princip písemnosti
  - Relevantní bylo pouze to, co bylo učiněno v písemné formě
- x Současný stav

Princip přímosti

- Jednak provádět dokazování takovými důkazními prostředky, kterými lze co nejbezprostředněji poznat skutkový stav věci
  - Nikoliv zprostředkovaně
- Jednak povinnost soudu přihlížet, resp. hodnotit pouze důkazy, které sám provedl

Právo na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces

- Vychází zejména z čl.6. odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod:
  - Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

Právo na spravedlivý proces

- Dále pak zejména z Listiny základních práv a svobod
  - Jednotlivá ustanovení
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
  - Čl. 14 odst. 1
    - Všechny osoby jsou si před soudem rovny. Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu. Tisk a veřejnost mohou být vyloučeny z celého řízení nebo z jeho části z důvodů morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti nebo tehdy, když si toho vyžaduje soukromý zájem stran, nebo mohou být vyloučeny v rozsahu, který je podle přísného mínění soudu nutný při zvláštních okolnostech, kdy by zveřejnění prejudikovalo zájmy spravedlnosti; avšak každý rozsudek vynesený v trestní nebo občanskoprávní věci bude zveřejněn s výjimkou případů, kdy zájem mladistvých osob vyžaduje jiný postup nebo kdy se řízení týká manželských sporů nebo opatrovnictví dětí.

Právo na spravedlivý proces

- Právo na přístup k soudu
- Principy organizace
- Principy „průběhu řízení“
- Princip přiměřené délky řízení

Právo na přístup k soudu

- Čl. 6 odst. 1 Úmluvy:
  - Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla (spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě) projednána nezávislým a nestranným soudem
  - Typicky žaloba, opravné prostředky, ale rovněž např. ústavní stížnost
    - Nutnost vyhnout se tzv. formalismu
- Jakákoliv omezení, zejména poplatky a lhůtami, nesmí ohrozit podstatu práva na přístup k soudu
  - Denegatio iustitiae = odepření spravedlnosti

Principy organizace

- Princip nezávislosti
- Princip nestrannosti
- Princip zákonného soudce

Principy průběhu řízení

- Spravedlnost řízení
- Plná jurisdikce
- Rovnost „zbraní“
- Právo být přítomen
- Právo na slyšení
- Ústavně konformní průběh dokazování
- Veřejnost
- Principy související s rozhodnutím soudu

Princip přiměřené délky řízení

- Přiměřená délka řízení (společně s případným předcházejícím správním řízením, exekučním řízením, řízením o ústavní stížnosti) se odvíjí o
  - Složitosti věci, postupu soudu, postupu účastníků
- Prostředky nápravy tzv. průtahů v řízení v českém právním řádu

Děkuji za pozornost.